

FRAMGÅNG I DET TYSTA

—NORGE UNDER SAMARBETSREGERINGEN

Av sekreterare *KJELL HANSEN*

Kommunalvalet i Norge gav inte prov på några förskjutningar i jämförelse med stortingsvalet 1965. Valdeltagandet var avsevärt lägre, 74 % i jämförelse med 85 % 1965. Förtroendet för samarbetsregeringen tycks dock vara obruttet, och regeringen förbättrar ytterligare sin ställning genom att lägga fram ett budgetförslag, som inte bara innebär skattelättnader utan även en ökad satsning på främst forskning och undervisning. Sekreterare Kjell Hansen i Høyres Stortingsgrupp analyserar i denna artikel dagens politiska situation i Norge.

kommunevalg i Norge. Alltför många lokale faktorer kommer forstyrrende inn i bildet. Men så langt tallene rekker, er årets kommunevalg en bekreftelse på stortingsvalget 1965. De borgerlige partier har et flertall på 10 mandater i Stortinget nu. De ville fått en majoritet av omtrent samme størrelse ut fra valgtallene 1967.

Dette er første konklusjon. Arbeiderpartiet forsøkte å gjøre årets kommunevalg til en rikspolitisk mønstring mot den nye regjering, og opplegget slo feil.

Annen konklusjon av valget er at ingen partier fikk frem sine velgere på samme måte som ved stortingsvalget. Følgende oversikt over utviklingen av partienes stemmetall fra 1965 til 1967 forteller ikke så lite:

Man skal være forsiktig med å dra sikre rikspolitiske sluttsatser av

Arbeiderpartiet	minus 67 000 stemmer
Sosialistisk Folkeparti	minus 40 000 stemmer
Kommunistene	minus 6 000 stemmer
Høyre	minus 75 000 stemmer
Venstre	minus 32 000 stemmer
Senterpartiet	minus 28 000 stemmer
Kristelig Folkeparti	minus 35 000 stemmer

Bildet blir en god del lysere på borgerlig side om man tar hensyn til stemmer avgitt på felleslister, og videre tar i betraktning at ett flertall av stemmene på "upolitiske lister" nog hører til borgerlige partier. På sin side har Arbeiderpartiet noe å hende blandt "arbeidere, fiskere, småbrukere". Men disse forhold endrer ikke hovedinntrykket: at intet parti har maktet å mobilisere stemmereservene. En viss avmatning var ventet etter de hektiske og dramatiske valgkamper i 1963 og 1965, og en utbredt apati var merkbar dennegang. Det var dog ikke mange som hadde ventet at valgdeltagelsen skulle falle helt fra 85 til 74 prosent.

Den tredje konklusjonen blir at selvom alle partier var dårlige til å få sine reserver frem, var Høyre dårligst. Her taler vi om årets valg sammenlignet med siste *stortingsvalg*. I forhold til kommunevalget i 1963 var *Arbeiderpartiet* den desiderte taper, med en reell tilbakegang på over to prosent i andel av stemmene: partiets første tilbakeslag ved et kommunevalg på mer enn 20 år. Men i et valg som ikke har rökket — og ikke ville ha rökket — den politiske balanse, er det Høyres lille tilbakeslag som særlig har fanget interessen. Forskjellen fra forrige valg er i og for seg uhyre liten: 19,2 mot 19,8 prosent av stemmene. Når denne bagatellmessige forskyvningen allikevel har skapt debatt, er det av to grunner: For det første fordi en generell

fremgangslinje nu brytes etter å ha vedvart i tyve år. For det annet fordi resultatet kom fullstendig overraskende. Alle hadde spådd Høyres fremgang — partiets egne tillitsmenn, og partiets motstandere. Man mente Høyre hadde ført en god valgkamp og at kretser som tidligere hadde artikulert misnøye med tempoet i Regjeringens reformprogram nu var kommet i bedre humør.

Høyres position

Nå uteble fremgangen — og det i et valg da regjeringskoalisjonen som helhet hevdet seg ganske bra. Forundringen har vært såpass stor på Høyre vegne fordi hele regjeringssamarbeidet jo er Høyres ektefødte barn. I mange og lange år i opposisjon arbeidet partiet tålmodig for å bringe de fire partier sammen, slik at de i felleskap kunne stå frem som et reelt alternativ til Arbeiderpartiet. Omsider lyktes Høyres anstrengelser. Men velgerne har altså ikke honorert strevet.

Noe av forklaringen kan være denne: Høyre er og har i mange år vært dobbelt så stort som noe annet borgerlig parti. Dets størrelse, dets politikk i markert kontrast til Arbeiderpartiets, samt Høyres erklærte vilje å ta regjeringsansvar gjorde at partiet øvet tiltrekning på ganske store grupper av velgere som tradisjonelt hørte hjemme i andre borgerlige partier — Venstre, Senterpartiet eller Kristelig Folkeparti. Når disse partier omsider

gikk med i et samarbeide, ble de pr. definisjon regjeringsdyktige. Høyre tapte her det spesielle fortrinn partiet hadde hatt fremfor de øvrige. Ennu — ved det første valg etter regjeringsskiftet — kunne nu også partier som Venstre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti nyde godt av en nyhetens interesse som de hadde savnet i opposisjon. *Dengang* opptrådte de hver for seg og var alle for små til å være riktig troverdige.

Så langt denne tolkningen rekker, måtte altså Høyre være forberedt på — i åpningsfasen av samarbeidet — å "levere tilbake" endel av den stemme = økning partiet hadde fått i de år da det forholdsvis ensomt førte sin kamp mot Arbeiderpartiets politikk.

Hvordan vil så valget påvirke Høyres videre arbeide? Ett er sikkert: det vil ikke forskyve partiets politiske tyngdepunkt i noen retning, hverken til høyre eller til venstre. Det var samme program som partiet fikk fremgang på i 1965 som enkelte kritikere nu gir skylden for tilbakeslaget. Arbeidet vil heller bli lagt på en presisering og klargjøring av partiets standpunkter — ikke en forskyvning av selve standpunktene.

Regjeringens budgetforslag

Statsbudsjettet for 1968 er fremlagt. Det er ikke særlig oppsiktsvekkende, men ansvarlig, nøkternt, kanskje litt kjedelig. Det er lagt opp med sikte på en sterk aktivi-

tet og tildels forsert innsats på en rekke sentrale områder. Men det vokser totalt ikke like sterkt som 1967-budsjettet: 8 % mot 10 %. Og det vil ikke presse like sterkt på prisene.

Regjeringen har gått forsiktig — noe *for* forsiktig — til verks i skattepolitikken. Men i løpet av tre budsjetter er det blitt ganske mange justeringer av skattesatsene. Og de begynner å gi resultater. Inngangen av inntekts- og formuesskatt til Staten ventes i 1968 bare å øke med noe over 5 prosent. Dette er klart mindre enn stigningstakten for det samlede budsjett og mindre enn den nominelle vekst i nasjonalproduktet. I tillegg til en lettelse i progresjonen med 125 mill. kroner får man også virkningene av de skattereformer som ble gjort i juni. Disse omfattet bl. a. en økning i minstefradraget for lønsmottagere, utvidet adgang til skattefri kontraktsparing, lettelse i ektefellebeskatningen, bedre avskrivningsregler og økte muligheter for fondsavsetninger i bedriftene. De samlede virkninger av disse skattereformer vil på årsbasis beløpe seg til ca. 300 mill. kroner.

Det er grunn til å tro at skatter og avgifter til Staten neste år vil kreve en noe lavere andel av nasjonalproduktet enn i inneværende år.

Også i 1968 må nordmenn betale dyrt for resultatene av en tidligere feilslått industripolitikk. Til statsbedriftene Jernverket og Koksverket må det ydes tilskudd over stats-

budsjettet med i alt 47,5 mill. kroner. Det er nesten like meget som f. eks. bevilgningene til landets lærerskoler.

Økad forskning

Ser man bort fra de områder der Regjeringens handlefrihet er bundet av tidligere disposisjoner, viser også det nye budsjettforslag en bevisst forsterkning av innsatsen på Statens sentrale arbeidsområder: Undervisning og forskning, veiutbygging og sosiale formål. Markante trekk i budsjettet er den sterke utbygging av universiteter og høyskoler, med et omfattende byggeprogram og med opprettelse av over 400 nye stillinger. Bevilgningene til voksenopplæringen øker med omkring en fjerdepart.

Budsjettet må sies å ta et kraftig løft for de funksjonshemmede. Det kommer ikke minst til uttrykk gjennom den sterke økning av bevilgningen til spesialskolene.

Veibevilgningene viser fortsatt meget kraftig stigning, både absolutt og i forhold til budsjettets gjennomsnittlige vekst. Her er det de siste årene også gjort godt arbeide med å få en mer effektiv utnyttelse av midlene, ikke minst gjennom en mer konsentrert anleggsdrift. Nu som før tynges imidlertid samferdselsbudsjettet av de svære underskudd på jernbanen, mer enn 200 millioner pr. år. Forslag om en snering av jernbanedriften er på trappene, og vil utløse hård politisk strid.

OM skolreformer

Undervisningsproblemen höra till de spørsmål som aldrig förlora sin aktualitet hur länge de än diskuteras. Motsatserna mellan humanistiskt och naturvetenskapligt bildningsideal, mellan specialiseringens och allmänbildningens krav, mellan den fysiska, den intellektuella och den moraliska utbildningens anspråk på ungdomens tid och intresse, äro lika skarpa och uppenbara i dag som de voro på Tegnér's och Agardh's, på Lings och Geijers tid, och det är föga sannolikt att man om hundra år skall ha hunnit närmare någon allmängiltig och bestående lösning. Såvida icke den tekniska utvecklingen skulle visa någon tendens till stagnation, finns det ej heller skäl att förmoda att omdaning i statens eller samhällets organisation i och för sig behöver medföra någon annan förändring i problemställningen, än den som kan betingas av de maktavandades mer eller mindre objektivt grundade uppfattningar om vad man behöver och icke behöver lära sig.

Svensk Tidskrift 1937